

Сребкова М. А., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті досліджено методику організації роботи з домашнього читання на уроках англійської мови у загальноосвітній школі. Обґрунтовано, що домашнє читання іноземної літератури повинно стати невід'ємним, рівноцінним компонентом усього педагогічного процесу навчання іноземним мовам. Розкрито уроки домашнього читання та методику контролю розуміння змісту прочитаного. Запропоновано класифікацію видів читання: читання з перекладом і без, аналітичне, синтетичне, самостійне, несамостійне, підготовлене, непідготовлене, екстенсивне та інтенсивне.

Ключові слова: домашнє читання, читання з перекладом, читання без перекладу, аналітичне читання, синтетичне читання, аналіз тексту, художня література.

Аннотация. В статье исследована методика организации работы по домашнему чтению на уроках английского языка в общеобразовательной школе. Обосновано, что домашнее чтение иноязычной литературы должно стать неотъемлемым, равноценным компонентом всего педагогического процесса обучения иностранным языкам. Раскрыты уроки домашнего чтения и, методика контроля понимания содержания прочитанного. Предложено классификацию видов чтения: чтения с переводом и без, аналитическое, синтетическое, самостоятельное, несамостоятельное, подготовленное, неподготовленное, экстенсивное и интенсивное.

Ключевые слова: домашнее чтение, чтение с переводом, чтение без перевода, аналитическое чтение, синтетическое чтение, анализ текста, художественная литература.

Annotation. The methods of organization of work on home reading on English lessons at secondary school are considered in this article. The author thinks that home reading of foreign literature must be the essential and equivalent component of a pedagogical process of foreign languages teaching. The home reading lessons, the methods of control of reading contents understanding are investigated in the article. The author determines the types of reading: reading with and without translation, analytical, synthetic, independent, dependent, prepared, unprepared, extensive and intensive.

Key words: home reading, reading with translation, reading without translation, analytical reading, synthetic reading, text analysis, belles-lettres.

Читання оригінальної художньої літератури іноземною мовою сприяє розвитку усної мови, збагачує словниковий запас, знайомить з культурою і літературою країни, мова якої вивчається, розвиває аналітичне мислення. Тому, використання домашнього читання на уроках іноземної мови є важливим компонентом. Сутність і зміст навчання іноземної мови у загальноосвітній школі полягає в оволодінні учнями не лише вміннями іншомовного спілкування, але й в досягненні ними інтеркультурної і транскультурної свідомості, яка визнає існування інших центрів національно-культурної ідентичності.

Домашнє читання іншомовної літератури на уроках іноземної мови в загальноосвітній школі на думку науковців С. Д. Фоломкіної, З. М. Цветкової, В. С. Цетлін та ін. має бути невід'ємним, рівноцінним компонентом уроку. Читання великої кількості художньої літератури дає можливість пропустити через свідомість учнів значну кількість мовних комбінацій – граматичних структур і лексичних поєднань. Методисти Е. П. Шубін та А. А. Вейзе вказують, що домашнє читання має бути тренуванням саме в читанні і що його не слід ускладнювати іншими видами мовленнєвої діяльності. Науковець Н. Іщук стверджує, що домашнє читання є одним з видів формування мовних навичок. Читаючи текст, людина повторює звуки, букви, слова і граматику іноземної мови, запам'ятовує написання слів, значення словосполучень, і, таким чином, вдосконалює свої знання іноземної мови. Вчені-психологи Л. С. Виготський, В. А. Крутецький та О. І. Нікіфорова вважають, що у підлітків з'являється підвищений інтерес до читання художньої літератури, тому що художня література спрямована в першу чергу на отримання інформації людиною, що відповідає їх пізнавальному спрямуванню. На думку І. Я. Чернухіної та А. І. Домашнева характерною особливістю художнього тексту, в порівнянні з публіцистичними та науково-популярними текстами, є його абсолютна антропоцентричність. Ю. Б. Борисов, В. П. Важеніна, Е. Х. Вільялон, Л. П. Карпенко, В. В. Матвейченко та С. П. Тер-Мінасова вважають, що читання оригінальних художніх текстів сприяє розширенню мовних знань учнів та вдосконаленню їх усного мовлення, Т. П. Ніфака – формуванню в школярів уміння естетико-стилістичного аналізу художніх текстів, Н. Ф. Коряковцева та Н. А. Шарова – формує в учнів уміння читати іноземні твори.

Метою нашої статті є дослідження методики організації домашнього читання на уроках англійської мови в загальноосвітній школі та обґрунтування можливості використання домашнього читання як важливого засобу формування комунікативної компетенції в школярів.

Завданнями статті є ознайомлення з видами читання, визначення найбільш ефективних методів навчання іноземної мови, оцінювання критеріїв відбору текстів для домашнього читання, дослідження домашнього читання як самостійного виду мовної діяльності.

Домашнє читання може виступати як засіб формування і контролю суміжних мовних вмінь та навичок, оскільки, використання читання дозволяє

учням оптимізувати процес засвоєння мовного матеріалу; використовувати комунікативно-орієнтовані завдання на контроль лексики і граматики, аудіювання, письма і усної мови; розвивають вміння читати, аналізувати і коментувати прочитане [1]. Недоліком методики застосування домашнього читання на уроці є те, що учитель усю роботу над читанням присвячує вирішенню розвитку навичок усної мови. Читання на уроці як би втрачає свою самостійність і перетворюється на атрибут усної мови, а матеріал для читання – стає лише додатковим стимулом для розвитку навичок мовлення. Усна мова і читання – два види мовної діяльності і кожен має свою специфіку. Як неправильно було б навчати усній мові на основі тільки друкованих текстів, без застосування інших засобів, що стимулюють висловлювання, так й недоцільно і неефективно навчати читання тільки на основі усної мови. До того ж навчання читання як процесу отримання інформації підмінюється «опрацюванням» матеріалу читання вголос, перекладом, переказом, формою роботи «питання – відповідь» та ін. Читання як мовної діяльності майже не навчають: воно увесь час випадає з поля зору учителя.

Існує багато різноманітних класифікацій видів читання. Одні автори поділяють читання на види за психологічними особливостями їхнього сприйняття: читання з перекладом – читання без перекладу, аналітичне читання – синтетичне читання; інші – за умовами їхнього виконання: самостійне читання або несамостійне, підготовлене – непідготовлене; екстенсивне – інтенсивне та ін. [2]. На нашу думку, найбільший ефект дає навчання синтетичному читанню. Синтетичне читання вчить розумінню простих текстів, без застосування аналізу і перекладу, оскільки учні опановують вмінням розуміти уривки з тексту без допомоги словника і, таким чином, читання складнішого тексту проходить легше. Розуміння тексту в цьому випадку забезпечуються наступним: міцним оволодінням мовним мінімумом, внаслідок чого невелика кількість незнайомих слів вступає в знайоме оточення; вмінням виділити незнайомі слова і зрозуміти їх або на основі контексту, або на основі словотворчого аналізу; вмінням опустити маловажні моменти для розуміння [3].

Починаючи з 7-го класу слід поступово вводити читання з елементами аналізу. З цією метою в тексти потрібно включати окремі незнайомі слова. Об'єм незнайомого матеріалу в текстах для аналітичного читання повинен складати 2 % від знайомого. При цьому, неможливо уявити, що аналіз потрібен тільки тоді, коли з'являються незнайомі слова. Він може виникати і під час розуміння тексту без перекладу, наприклад, при установці на виділення деяких мовних особливостей тексту або його змісту. В процесі читання з елементами аналізу школярі вчаться долати мовні труднощі і, таким чином, розуміти зміст тексту.

Ми частіше стикаємося з синтетичним читанням, тому що процес читання проходить три фази сприйняття: первинний синтез, аналіз і вторинний синтез. Учні читають новий текст і, спираючись на відомий мовний матеріал, з'ясовують його загальний зміст. Потім вони аналізують невідомі мовні

одиниці, а потім знову відбувається синтетичне читання, оскільки в результаті аналізу створені передумови для безпосереднього розуміння прочитаного.

Щодо аналітичного читання, то слід зазначити, що об'єм поняття «аналітичне читання» ширший за об'єм поняття «читання з перекладом». В разі аналітичного читання істотною ознакою є деталізоване сприйняття тексту. Читання з перекладом існує тоді, коли учень змушений для розуміння прочитаного перекладати весь текст, а не окремі важкі для нього місця. В цьому випадку не можна говорити про читання у власному значенні слова. Читання без перекладу, тобто розуміння прочитаного, може відбуватися на будь-якому етапі навчання. Для цього текст за формою і змістом повинен бути доступний учням, тобто зміст тексту повинен відповідати віковому, культурному і інтелектуальному рівню учня, а в мовній формі не повинно бути нічого, що б викликало проблеми в перекладі. Тому попередня робота над мовним матеріалом є однією з умов читання без перекладу в середній школі [4].

Розглядаючи підготовлений і непідготовлений вид читання, слід зазначити, що готовність учнів до читання – це загальний психічний стан учня, який виражається в можливості здійснювати цю діяльність. Сюди входить знання фонетичних труднощів мови, користування логічним і емпатичним наголосом, знання лексики, граматики і стилістики мови. Цей вид визначається відпрацьованістю механізму читання, точністю звуко-буквених відповідностей і швидкістю читання. Готовність в області читання визначається загальною культурою учня, його віковими особливостями, знанням великого контексту, що забезпечують йому розуміння змісту уривка. Готовність може бути загальною і спеціальною до прочитання саме наданого тексту. Спеціальна готовність досягається роботою, що проводиться перед читанням тексту. Завдяки наявності цієї роботи ми і розрізняємо підготовлене, частково підготовлене і непідготовлене читання.

Оскільки під домашнім читанням ми розуміємо обов'язкове для усіх учнів, додаткове по відношенню до підручника, постійне читання, воно має бути не важким і цікавим, тексти мають бути легкими (адаптованими) з художньої, суспільно-політичної і науково-популярної літератури, що містять переважно знайомий учням лексико-граматичний матеріал.

Отже, домашнє читання систематичне і планомірне є важливим джерелом і засобом збільшення лексичного запасу і розвитку навичок усного мовлення учнів [5]. У розвитку вмінь і потреб мовного читання, формуванні в учнів психофізіологічних механізмів читання, як процесу діяльності, а також у вдосконаленні усно-мовленнєвих навичок учнів на основі прочитаного, домашнє читання покликане зіграти провідну роль. Слід підкреслити, що при будь-якому підході до організації домашнього читання, читання має бути не лише постійним, легким, але й без перекладу, містити цікаву інформацію і чинити виховну дію.

В процесі навчання іноземній мові домашнє читання є одним з найважливіших джерел мовної і соціокультурної інформації. Використання

книг для читання дозволяє не лише перетворити процес вивчення іноземної мови на захоплююче заняття, але й допомагає учням ознайомитися з сучасними реаліями країни, мова якої вивчається. Застосування домашнього читання на уроці є цінним: по-перше, тому, що учень стикається з сучасною мовою; по-друге, в нього є можливість висловити свою думку і дати оцінку твору, героям і ситуаціям.

Відповідно до мети організації домашнього читання можна визначити такі тенденції: читання з метою розуміння тексту, тобто саме читання; читання як підготовка до бесіди щодо прочитаного.

Підбір текстів для домашнього читання має визначитися такими критеріями: яскравістю і цікавою фабулою тексту або уривку; емоційністю і образністю викладення; актуальністю матеріалу; тематичною близькістю предмета викладення до життєвого досвіду і інтересів учнів; можливістю зіткнення точок зору і суджень, що дають привід для дискусій; можливістю різних ситуативних трансформацій змістовної сторони тексту або уривку; виховною цінністю. Відбирати текст необхідно з позицій того, які моральні проблеми піднімаються в них, як вони вирішуються, чи близькі вони учням.

Цим критеріям відбору відповідають художні іншомовні тексти. Науковці, які дотримуються літературно-країнознавчого підходу, доводять, чому саме художня література найбільш прийнятна для читання і подальшого обговорення на уроці. Використання науково-популярної і публіцистичної літератури для «поглибленого» домашнього читання не є ефективним. Сприйняття такого роду літератури вимагає наявності певного рівня фонових знань, спеціального настрою, а іноді і сформованості інтересу до теми викладення, тоді як інформація, що міститься в художньому творі, не залежить від підготовленості читача до сприйняття тексту.

Доцільність використання художнього матеріалу підтверджується ще й тим, що методично правильно читати великі твори послідовними уривками, а не окремі тексти. При читанні серії уривків одного твору нерозуміння окремих моментів текстового фрагмента може компенсуватися на уроці під час обговорення прочитаного, що полегшує в свою чергу прочитання наступного уривка.

Наступним аргументом на користь художніх творів як основного матеріалу для домашнього читання є своєрідність їх композиційної будови, яка володіє, з одного боку, силою емоційної дії на читача, з іншого – сприяє кращому розумінню прочитаного. Однією з основних рис художнього твору вважається фабульність. Читач чекає розв'язання конфлікту. Хвилювання, пов'язане з інтригою, примушує його зосередити увагу на мотивуванні вчинків героїв. Усі компоненти сюжету художнього твору сприяють правильній спрямованості розуміння подальшого викладення тексту, а отже, стимулюють й мовну здогадку.

Публіцистичні та науково-популярні тексти обмежено представляють систему мови. У таких текстах переважає абстрактна лексика і велика кількість термінів певних галузей науки. Вважаємо, що читання такого роду

літератури у рамках домашнього читання в плані збільшення словникового запасу буде не таким ефективним порівняно з читанням художніх текстів, що відрізняються великою лексичною і граматичною своєрідністю.

Лексика художніх текстів, на відміну від публіцистичних та науково-популярних, тісно стикається із загальноповживаним словником розмовної мови. Тому очевидна можливість досягнення нерозривного зв'язку навчання читання і говоріння на базі художніх текстів в рамках поглибленої програми з домашнього читання.

Використання художніх текстів невід'ємне від країнознавчого аспекту викладання іноземних мов. Разом з вирішенням основних мовленнєвих і лінгвістичних завдань домашнє читання, побудоване на творах художньої літератури, може сприяти здійсненню важливої освітньої мети – введенню учнів у світ культури країни мови, яка вивчається.

Головним принципом відбору художніх творів при такому підході є їх загальновідомість в середовищі носіїв мови. Це повинні бути такі твори, які належать до масових фонових знань представників цієї культурно-мовної спільності. Особливе місце у ряді реалій, що мають загальнокультурну значущість (стосовно художнього твору), займають імена літературних персонажів. Кожен образ містить в собі певну кількість інформації, у тому числі і національно-культурну, тобто країнознавчу.

При цьому слід пам'ятати про принцип мовної доступності, який досягається широким використанням розробленої методики адаптації текстів в навчальних цілях. Умови навчання не дозволяють повною мірою реалізувати цей принцип відбору (так само, як і соціально-історичний) системно в курсі поглибленого викладання іноземних мов у загальноосвітній школі. Але при читанні художніх творів важливо зорієнтувати учнів щодо місця і часу розгортання подій, щоб в них склалося уявлення про культурну специфіку окремих районів країни, а також про ту історичну епоху, на тлі якої розвиваються події.

Існують різні точки зору з приводу того, які етапи роботи над текстом необхідно включати в навчальний процес, які є найбільш ефективними. Природно, що вибрані види роботи залежать від цілей, які ми ставимо перед читанням. Наприклад, В. М. Фадєєв, виходячи з мети навчання іноземним мовам в сучасній школі, в організації домашнього читання розрізняє два етапи. Перший етап – читання як процес отримання інформації з тексту. Цей етап є обов'язковим в роботі над будь-яким текстом. Однак, на цьому етапі і повинна закінчуватися робота над більшою частиною текстів, запропонованих учням для самостійного домашнього читання. Другий етап – бесіда на матеріалі домашнього читання. Цей етап роботи має бути вибіркоким і поширюватися тільки на частину найбільш відповідних для мовної практики текстів або їх фрагментів [4].

Інший дослідник Г. Г. Сказків в організації перевірки домашнього читання виділяє такі два етапи. Перший етап – аналіз лексико-граматичних труднощів тексту, активізація нового лексичного матеріалу і

контроль розуміння інформації, закладеної в тексті. Другий етап – творче обговорення змісту прочитаного [6].

На думку М. Балакиревої для роботи з книгою потрібна наступна послідовність: Vocabulary work (словникова робота), Comprehension (розуміння, усвідомлення), Discussion (обговорення), Writing (письмо) [7]. Є. В. Беспальчикова, навпаки, говорить, що на середньому етапі уроки домашнього читання вже не припускають безпосередньої роботи над мовними засобами і не містять мовленнєвих вправ. Аналітична бесіда будується на двох рівнях: рівні значення і рівні сенсу [8]. А. І. Панов також вважає недоцільним застосовувати такі форми і прийоми роботи, що перетворюють контроль прочитаного у роботу над розвитком навичок усного мовлення або навичок перекладу. Тому мовленнєві вправи він застосовує тільки як засіб для перевірки розуміння прочитаного. Такий урок складається з трьох етапів: контроль розуміння загального змісту; перевірка розуміння окремих істотних деталей; оцінка прочитаного [9].

Н. Іщук, пропонуючи керівництво домашнім читанням учнів загальноосвітніх шкіл, акцентує увагу в основному на вправах, які ми називаємо «до текстовими». Велика частина завдань орієнтована саме на роботу із словами і граматичними конструкціями, використаними в тексті, які спрямовані на розвиток навичок усного мовлення. Тим самим Н. Іщук вважає читання засобом, а не метою навчання [1].

У традиційній методиці зазвичай виділяють 3 етапи роботи над будь-яким текстом: дотекстовий етап (етап антиципації), текстовий етап, післятекстовий етап. Очевидно, що післятекстовий етап буде присутнім у тому випадку, коли текст розглядається не стільки як засіб формування вміння читати, скільки для розвитку продуктивних вмінь в усній або письмовій мові, а простіше кажучи, вмінь говорити і писати іноземною мовою.

Таким чином, якого б підходу ми не дотримувалися, послідовність роботи над текстом буде такою: передмовні вправи (словникова робота), контроль поняття змісту (текстовий етап), контроль поняття важливих деталей тексту (аналіз і оцінка, післятекстовий етап), аналіз літературно-стилістичних особливостей тексту. Необхідність передмовних вправ і літературного аналізу тексту доки залишається спірною, але напевно, слід використовувати і те, й інше в роботі для того, щоб завдання були якомога різноманітними і розвивалися гармонійно всі види мовної діяльності.

Методисти і вчителі пропонують багато видів завдань для роботи над текстами. Види робіт залежать від того, яку мету ми ставимо перед домашнім читанням. Якщо це читання заради читання, то завдання будуть зорієнтовані тільки на контроль змісту. Якщо ми хочемо, щоб у нас відбулося обговорення прочитаного, проблеми тексту, то, окрім завдань, згаданих вище, додаються ще й інші, щоб учні могли висловити свою думку поступово переходячи від підготовленої до непідготовленої мови.

На нашу думку слід поєднати дотекстові вправи, що спрямовані на роботу з лексичними і граматичними структурами, використаними в

тексті, і як засіб для навчання усної мови. Щодо аналізу тексту, то ми вважаємо, що можливо вводити поняття засобів літературного вираження (метафори, порівняння, алегорії та ін.) не лише у школах з поглибленим вивченням мови, але починаючи з 7 класу.

Пропонуємо приклади дотекстових вправ з домашнього читання (робота над словами і граматикою, використаними в тексті): знайти, виписати і перекласти речення з визначеними словами; знайти пари: слово і його визначення; вибрати антоніми; вибрати синоніми; пояснити слово або фразу, не перекладаючи (наприклад, *eat like a horse, to sleep like a log*); поєднати пари слів за змістом (наприклад, *match the words for jobs with the words for places.*); робота над однокорінними словами (наприклад, *give the corresponding noun form of these verbs: decide, reduce, arrive*); робота з прийменниками (наприклад, *fill in the gaps with necessary prepositions. Pete sat up working – his lecture.*); виписати і перекласти речення з певною граматичною структурою (пасивний стан, інфінітив, непряма мова та ін.); перефразувати речення використовуючи певну граматичну структуру; перефразувати речення, замінюючи виділене слово або вираз на синонім, використаний в тексті; скласти речення з певними словами для того, щоб з'ясувати їхнє значення; перекласти англійською мовою слова і вирази, використовуючи лексику тексту; частковий переклад речення, де учням пропонується перекласти англійською мовою тільки одне слово в дужках. Наприклад, (*Впродовж трьох днів*) *Pete never left his room* [10].

Всі перераховані завдання максимально облегшені в них вся увага сконцентрована тільки на змісті. Вони можуть виконуватися за вказівкою вчителя як в усій так і в письмовій формі. Така система контролю повинна бути зорієнтована на самоконтроль читаючого. Контрольний зворотній зв'язок здійснюється в процесі читання і сприяє більш повному усвідомленню інформації тексту: дати заголовки головним змістовним частинам тексту; знайти речення що виражають головну думку окремих частин тексту; виписати ті фрагменти з тексту які характеризують того чи іншого героя; знайти (виписати) речення, що підтверджують або заперечують певну думку; перерахувати послідовно всіх дійових осіб; назвати по порядку всі місця дій що називалися в тексті; закінчити розповідь однією-двома фразами іноземною мовою; дати відповіді на запитання (відповіді учні можуть знайти в тексті); вгадати або описати ситуації, в яких автор вживає ту чи іншу лексичну одиницю, сполучення слів або ціле речення; погодитися або не погодитися із висловлюваннями відповідно змісту; переказати текст своїми словами (можливий переказ за планом або ключовими словами); перекласти уривок гарною українською мовою [10].

Розуміння тексту – лише частина завдання, підготовка до наступного етапу – бесіди по прочитаному. Цей другий підхід до контролю читання скоріш є тренуванням в усному мовленні, ніж в читанні. Обговорення передбачає розуміння змісту тексту; зрозумілий зміст може бути базою для побудови бесід, повідомлень, моделювання ситуативно-обумовлених

мовленнєвих актів, висловлювання суджень, вираження відносин, емоцій та ін. Вправи для організації бесіди по прочитаному тексту повинні представляти собою послідовну серію завдань, спрямованих на поступовий перехід від підготовленого мовлення до підготовленого мовлення. Ця система вправ має бути зорієнтована на з'ясування взаємовідносин дійових осіб, на виявлення і оцінку мотивів їхніх вчинків. Завдання можуть бути такими: передати зміст окремих епізодів з тексту (бажано брати уривки без діалогів); розказати як діяв герой оповідання у ситуації що склалася; інсценувати поведінку (вчинок) тих чи інших героїв; охарактеризувати того чи іншого героя оповідання: зовнішність і характер; охарактеризувати час, місце і обставини дії; пояснити наміри автора; відповідати на запитання з викладенням у відповіді своєї точки зору; прокоментувати подію, епізод або вчинок дійових осіб; організувати бесіду-дискусію у зв'язку з оцінкою подій або вчинків героїв тексту; дати розгорнуту оцінку вчинкам героїв; виразити головну думку тексту одним реченням; розказати про свої враження, оцінити прочитаний текст. Сказати, що сподобалось, що ні і чому [27].

Творчі завдання можуть бути такими: спробувати уявити поведінку героїв у обставинах, що змінилися, наприклад, кілька років по тому; переказати текст від імені різних персонажів; запропонувати малюнок-ілюстрацію до тексту (описати); написати свої запитання до персонажів; написати твір на тему "Як почувався герой (героїня) тепер?"; написати рекламну брошуру; написати стислу анотацію до книги; написати лист-попередження герою або героїні книги; дати пораду герою (героїні); написати твір про свого улюбленого героя; порівняти персонажів книги; підібрати/вибрати прислів'я, які найбільш точно підходять по змісту до даної ситуації і точніше передають ідею тексту [10].

Введення елементів аналітичного читання слід починати з перших уроків з домашнього читання. На цьому етапі воно представляє собою організацію бесіди вчителя з учнями з наступних питань: 1) What is the story about? 2) What do we know about the main characters? 3) Do you like them or not? Why? 4) Which character do you like more? Why? 5) What pictures can you imagine while reading the story? What helps you to see them? 6) Do you like the story? Why? Etc. Учні переказують текст звертаючи увагу на відповіді на ці запитання.

На середньому етапі роботу з текстом слід змінити. Аналітична бесіда повинна включати два рівня: рівень значення (вміння виділяти в тексті основну думку, деталь що ілюструє основну думку, факти, що стосуються певної теми, узагальнювати викладені факти, встановлювати зв'язок між подіями); рівень змісту (вміння зробити висновок на основі фактів, оцінити викладені факти, зрозуміти підтекст, ідею тексту, знайти художні засоби виразності і визначити їх роль і місце у оповіданні). Роботу з розвитку навичок аналізу художнього твору потрібно починати з занять із стилістики, цілями яких є навчання розпізнаванню джерел виразності мови, набуття вміння описувати і точно визначати стилістичні прийоми, що

існують в мові, встановлювати їх порівняльні характеристики і функції, знаходити взаємозалежність між функціями і контекстом, а також описувати функціональні стилі мови. Учні повинні мати можливість ознайомитися з художніми засобами виразності і виконати вправи на пошук стилістичних прийомів в реченнях, а також з'ясувати, як той або інший прийом допоміг авторові виразити головну ідею.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що найбільший ефект дає навчання синтетичному читанню, тому що таке читання вчить розумінню текстів, без застосування аналізу і перекладу. Розуміння тексту в цьому випадку забезпечується міцним оволодінням мовним мінімумом, вмінням зрозуміти незнайомі слова на основі контексту. При відборі текстів для домашнього читання акцент слід робити на літературно-країнознавчий підхід як на єдиний спосіб зберегти в матеріалі для читання всі компоненти автентичності, це дозволить з більшою ефективністю здійснити навчання усіх видів мовленнєвої діяльності, імітувати занурення в природне мовне середовище на уроці іноземної мови. Використання мотивації, дотекстової та післятекстової роботи носять обов'язковий характер на уроках з домашнього читання як можливість продуктивного використання читання для навчання продуктивним видам мовленнєвої діяльності. Інтегративний і комплексний характер домашнього читання (за умови правильної постановки завдань, оптимальної організації навчальної діяльності з їх реалізації та наявності відповідного методичного забезпечення) здатний значно підвищити ефективність навчання іноземним мовам у середній загальноосвітній школі, розширити змістовний контекст діалогу культур.

1. Ishcuk N. The Manual on the Home Reading for the Senior Students of the Secondary School, «Английский язык». – № 41. – 1998. – С. 4. 2. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 с. 3. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : Навч. посібник / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2010. – 206 с. 4. Фадеїв В. М. Домашнее чтение в старших классах, его организация и способы контроля / В. Я. Фадеїв // ИЯШ. – № 6. – 1979. – С. 30. 5. Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 240 с. 6. Сказкив Г. Г. Приемы проверки домашнего чтения в 8-м классе // ИЯШ. – № 4. – 1982. 7. Балакірева М. Использование книги для чтения на уроках иностранного языка / М. Балакірева // Приложение к газете «Первое сентября», «Английский язык». – № 8. – 1998. – С. 15. 8. Беспальчикова Е. В. Обучение анализу текста / Е. В. Беспальчикова // ИЯШ. – № 2. – 2002. 9. Панов А. И. Урок проверки домашнего чтения / А. И. Панов // ИЯШ. – № 6. – 1967. 10. Чарекова. «Практика английского языка (сборник рассказов и упражнений для домашнего чтения)» / Чарекова, Баграмов, М. – 2002.

Рецензент: д.пед.н., професор І. В. Поташнюк.